

I

**DECLARACIÓ
ARRAN DE LA LLEI SOBRE
L'AUTORITAT LINGÜÍSTICA DE L'IEC**

(Acord del 17 de maig de 1991)

El Ple de l'Institut d'Estudis Catalans, en la sessió tinguda el 21 de maig de 1991, aprovà la declaració que segueix, sobre l'autoritat lingüística de l'Institut (Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 1440, del 8 de maig de 1991). D'aquesta manera, l'Institut feia seva la declaració que la Secció Filològica havia aprovat el 17 del mateix mes.

I. DECLARACIÓ ARRAN DE LA LLEI SOBRE L'AUTORITAT LINGÜÍSTICA DE L'IEC

El passat dia 24 d'abril el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans, la qual precisa quins organismes s'han de regir a Catalunya per la normativa de l'IEC, reconeguda amb caràcter general per a tots els territoris de llengua catalana segons el Reial decret 3118/1976, del 26 de novembre.

En els comentaris suscitats arran del Projecte de llei, algú ha posat de manifest una determinada concepció del que és una llengua i del paper que hi té la normativa. En aquest sentit, no pot sinó causar neguit de veure que algú dóna entenent que els catalans hem de parlar amb el diccionari i la gramàtica a la mà, a fi d'emprar només i en tot moment els mots i les estructures gramaticals sancionats per l'Acadèmia, ja que fer-ho seria reconèixer implícitament la incapacitat d'innovació dels parlants —tot negant, doncs, la vitalitat lingüística interna de la llengua. Evidentment, ni això ho pretén la Llei ni ho han pretès mai els acadèmics, i aquesta concepció del que és l'ús social d'una llengua en una comunitat lingüística i del paper que hi aconpleix la normativa és imputable solament a qui l'ha feta circular. L'obsessió per la dicotomia normatiu/no normatiu o correcte/incorrecte ens fa oblidar de vegades la dicotomia més radical —i més important— encara: català/no català. La persona que diu «li'n dóna un» i la persona que diu «n'hi dóna un» parlen varietats diferents de català, ja siguin varietats dialectals (per exemple, valencià/català central) ja siguin varietats funcionals (cat. formal/cat. col·loquial); la persona que diu «li dóna un», en canvi, no parla cap varietat nativa del català —en fa una aproximació a partir de la gramàtica de la seva llengua o a partir de la gramàtica d'allò que els especialistes en adquisició de segones llengües anomenen una «interllengua». La persona que pregunta «Hi haurà pastissos?» usa la forma preferida per la normativa, a diferència de la persona que pregunta «Hi hauran pastissos?»; però qui pregunta «Haurà pastis-

sos?» volent significar el mateix que en els casos anteriors no parla català natiu (alguns dirien, ras i curt, que no parla català). I no es pot oblidar que la persona que diu «n'hi dóna» i «hi hauran pastissos» pot molt bé escriure «li'n dóna» i «hi haurà pastissos».

Cal, doncs, retornar la confiança i la seguretat lingüístiques als parlants, darrers dipositaris i creadors de la llengua. Això, tanmateix, demana que funcionin com en tota societat els mecanismes de control social de l'ús lingüístic, més complexos com més complexa és aquesta societat. Entre aquests mecanismes hi ha en primer lloc la família, després les colles de companys, però sobretot l'escola, els mitjans de comunicació i altres institucions que participen en la socialització secundària i en l'ensenyament formal. Aquesta, doncs, és la vertadera qüestió: recobrar la vitalitat lingüística pròpia de tota comunitat on aquells mecanismes són operatius i fer operatius els mecanismes de control social que ens hauran de retornar la capacitat d'innovació lingüística intrínseca. Així, doncs, no solament hem de recobrar la llengua i els àmbits d'ús perduts o mai no assolits, sinó que cal que recobrem el sentit de la llengua. I això és més fàcil d'enunciar que d'acomplir, però el bon funcionament de la institució escolar i la catalanització de la vida pública en són condicions indispensables. I, tot sigui dit de passada, que la normativa lingüística sigui més o menys acostada a la llengua corrent és, al costat d'aquestes condicions, més anecdòtic.

Segons el propòsit dels seus fundadors, segons els seus Estatus vigents, segons que ha reconegut la societat i segons la llei, només l'IEC té autoritat per a sancionar la varietat legitimada de la llengua i per a codificar-la. Però tots els parlants nadius de la llengua hi són competents, tot parlant domina aquella varietat de la llengua que pot denominar més pròpiament «la seva» i coneix aquelles altres amb què més sovint entra en contacte, així com pot aprendre a l'escola la varietat formal i normativa de la llengua. No s'ha de confondre la llengua amb la seva varietat literària, però tampoc no és bo voler fer quadrar la varietat més pròpia amb la llengua comuna.

Ara bé, no es pot mesurar amb la mateixa mida els parlants comuns i els professionals de la llengua. Massa sovint es demana a l'IEC allò que no es demana d'altres institucions acadèmiques, i, en canvi, no es demana als professionals de la llengua catalana allò que es demana d'aquests professionals a qualsevol altre país. El coneixement i el bon ús de la llengua, en especial de la seva varietat literària comuna o de les seves varietats orals més formals, no és pas per a aquests un valor merament emblemàtic, «afegit» a la seva competència professional, sinó que en forma part indestriable. Ells més que ningú hauran de tenir la destresa de desenvolupar aquests models funcionals a

què fa referència la Llei i saber-los subjectar a la normativa establerta per l'IEC, bo i acceptant allò que de convencionalitat tindran els uns i l'altra.

Si volem establir una dinàmica satisfactòria caldrà que existeixi una relació més fluida i uns canals de comunicació més àgils entre aquelles institucions i aquells professionals que poden detectar de forma més immediata les presents mancances o els punts més foscos o conflictius de la nostra normativa —l'Administració, l'escola i la universitat, els mitjans de comunicació, els professionals de la llengua— i l'IEC, com a institució que haurà de posar-hi remei. Alhora l'IEC haurà de disposar de la infraestructura material i humana necessària per a afrontar aquestes necessitats sorgides i detectades en la societat d'avui. I, finalment, tan bon punt s'haurà produït la sanció per part de qui en té la competència, convé que sigui acatada —amb el benentès que qualsevol sanció en matèria lingüística és revisable i millorable, però amb el benentès també que en matèria de llengua no és pas convenient la revisió contínua. No fos cas que a cada bugada perdéssim un llençol.

L'IEC considera, doncs, aquesta Llei com una ratificació institucional i pública del paper que ha assumit des de la seva fundació, en l'establiment i l'actualització de la normativa de la llengua catalana. Al mateix temps, és plenament conscient que aquesta funció normativa no s'exerceix tan sols sobre el corpus de la llengua, sinó que requereix una àmplia col·laboració de la societat per mitjà de les institucions, entitats i professionals que més intervenen en la identificació de les necessitats d'orientació normativa i en l'aprenentatge o la difusió de la varietat comuna o estàndard de la llengua. La Llei representa, en aquest sentit, una invitació a sistematitzar i aprofundir aquestes col·laboracions entre l'IEC i els diferents sectors socials per tal de garantir conjuntament la plena disponibilitat dels criteris i recursos lingüístics necessaris perquè el català pugui ser usat en totes les funcions socials amb la màxima adequació, flexibilitat i qualitat.

Una de les línies de col·laboració que ja s'han establert és la que manté la Secció Filològica amb una comissió de treball que reuneix representants de totes les universitats dels Països Catalans. Els resultats inicials de la cooperació es reflecteixen al primer fascicle («Fonètica») de la *Proposta per a un estàndard oral*, al qual seguiran orientacions relatives als altres plans de la llengua (morfologia, sintaxi, lèxic).

Tant aquesta cooperació com la mateixa composició de la Secció Filològica reflecteixen la voluntat integradora de les diferents varietats geogràfiques i dels diferents sectors socials en l'actualització de la normativa, criteri que presideix els altres treballs de la Secció, relatius al lèxic, l'onomàstica, la gramàtica o les grafies, que ja han començat a ser difosos en el volum 1 de

la col·lecció de *Documents de la Secció Filològica*. Les sessions acadèmiques que la Secció realitza periòdicament a localitats diverses del territori lingüístic català (a Eivissa, la darrera, i a Lleida, properament) són altres signes d'aquesta voluntat.

L'elaboració d'una nova gramàtica catalana, la revisió de la toponímia present en la retolació pública i, especialment, l'elaboració d'un diccionari del català contemporani i la preparació actualitzada del diccionari normatiu són projectes en curs que, a mesura que seran difosos, vindran a respondre a unes necessitats socials que són clarament percebudes per l'IEC.

La Llei ha de representar un estímul i un compromís perquè aquestes activitats trobin la seva connexió més adient amb el cos de la societat, al servei de la qual es troben tant les institucions polítiques que l'han promulgada i n'han de fer l'aplicació, com el mateix Institut d'Estudis Catalans.

Pel que fa a l'IEC, és absoluta la disposició a concretar les formes idònies de cooperació amb l'Administració pública, amb el sistema educatiu o amb els mitjans de comunicació als quals la Llei al·ludeix. I això, no tan sols en la tasca estrictament normativa que correspon a l'IEC, sinó també en altres activitats d'especialització funcional de la llengua que ho requereixin. També en aquest camp d'elaboració dels llenguatges d'especialitat l'IEC ha desplegat una àmplia col·laboració institucional a través del centre de terminologia TERM-CAT.

Cal esperar que amb el suport de la societat i de les institucions que la representen l'IEC podrà augmentar l'abast i la incidència de totes aquestes actuacions, sense renunciar, com és lògic, a les altres missions que li assignen els seus Estatuts en el camp de la llengua i en tots els altres camps de la recerca.